

Derleme

SOSYAL HİZMETTE KANITA DAYALI UYGULAMALAR: SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ AÇISINDAN İRDELENMESİ¹

Evidence-Based Practice in Social Work: Examination for Social Work Education

Yasemin ÖZKAN*
Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ**

*Prof. Dr., Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü

**Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü

ÖZET

Kanıt dayalı uygulama tıp alanında kullanılan ve sosyal hizmet alanında son yıllarda önemi daha çok fark edilmeye başlayan yeni bir paradigmadır. Bu paradigma sosyal hizmet uygulamalarında daha etkili kararlar verebilmek için kanıtın önemi üzerinde durmaktadır. Kanıt dayalı uygulamanın temel vurgusu, alan ile

uygulama arasındaki kopukluğu azaltabilecek yöntemleri içinde barındırmasıdır. Sosyal hizmet uzmanları karar verme süreçlerinde çoğunlukla daha tecrübeli meslektaşlarından, hocalarından ya da kişisel tecrübelerinden faydalanmaktadır. Bu yöntemlerin doğru kararlar verebilmek için yeterli olmadığı düşünülmektedir. Kanıt dayalı uygulama becerisinin lisans eğitiminde ve özellikle araştırma metodlarının iyi bir şekilde öğretilmesi ile kazandırılması ve bu becerinin yaşam boyu öğrenme yolu ile pekiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu çalışmada kanıt dayalı uygulamanın önemi, ortaya çıkma nedenleri, sosyal hizmet eğitimi için olası faydaları, sınırlılıkları ve eğitimde kullanımına ilişkin bir örnek üniversitenin programı incelenmiş ve gerek dünyada gerekse ülkemizde bu yeni paradigmanın yaygınlaştırılması amacıyla önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kanıt dayalı uygulama, sosyal hizmette kanıt dayalı uygulama, kanıt dayalı uygulamanın sınırlılıkları, sosyal hizmet eğitimi kanıt dayalı uygulamalar.

ABSTRACT

Used in medical and social work, the evidence-based practice is a new paradigm began to be noticed important in recent years. This paradigm dwell upon an importance of evidence in order to make an effective decisions in social work practices. The main emphasis on the evidence-based practice include many methods to reduce the disconnect between the theory and the practice. The social workers benefit from the more experienced colleagues, academic staffs or their personal experiences during the decision-make process. Unfortunately, these methods are not sufficient to make a valid decisions. The evidence-based skill is to gain in the undergraduate training and especially in the research methods. Besides this skill is planned to strengthen by the way of life-long learning. It this study the importance of evidence-based practise, possible benefits for social work

1 Bu çalışmanın bir bölümü 16-17 Şubat 2012 tarihinde düzenlenen "Avrupa'da Sosyal Hizmet Eğitimi: Güncel Gelişme ve Tartışmalar" isimli Uluslararası Seminerde sunulmuştur.

education and its limitations, and used programme in the sample university is analyzed and investigated. Thus some suggestions were made for promoting the new paradigm both in the world and especially in our country.

Key Words: *Evidence-based practice, evidence-based social work, limitation of evidence-based practice, evidence-based practice in social work education.*

GİRİŞ

Kanıt dayalı uygulama son yıllarda sosyal hizmette ve psiko-sosyal disiplinlerde yaygın olarak kullanılan bir terim ve aynı zamanda yeni bir paradigmadır (Adams ve diğerleri, 2009). *Kanıt dayalı uygulama* (KDU), sosyal hizmet uzmanlarının sunmuş oldukları hizmetin kalitesini artıracak ve onlara mesleki kariyerleri boyunca araştırma-temelli uygulamaları takip etmelerinde yardımcı olacak ve böylece de mesleğin kredibilitesini artıracak sosyal hizmet eğitimi ve uygulaması için yeni bir paradigmadır (Howard ve diğerleri 2003).

Flexner, 1915 yılında meslek olarak sosyal hizmeti tartışmaya açarken, uygulamada kullanılan bilginin araştırma temelli olması gerektiğini belirtmiş (2001; Polat 2007); Jane Addams (1911) sistematik veri toplama ve verilerin işlenmesi sürecinin, birey ve toplumla etkili bir şekilde çalışmada oldukça önemli olduğunu ifade etmiştir (Adams, 2005: Akt: Polat 2007).

Len Gibbs (2003) sosyal hizmette kanıt dayalı uygulamayı ilk ele alan yazarlardan biridir ve kanıt dayalı uygulamayı şu şekilde açıklamıştır:

“Kanıt dayalı uygulamacılar, öncelikle müracaatçıların faydasını

gözönüne alarak, yaşam boyu öğrenim sürecini benimserler. Bununla birlikte müracaatçının sorununun çözümüne yönelik özel soruları kapsayan ve her bir soru ile ilişkili en iyi kanıt ulaşmak için etkin ve objektif araştırmayı gerçekleştirirler ve son olarak da kanıt tarafından yol gösterilen en iyi uygulamanın gerçekleştirilmesini sağlarlar.”

Yukarıda belirtilen tanıma örnek oluşturabilecek soru ve cevaplar aşağıda verilmiştir.

Soru: Cinsel istismara uğrayan ve korunma altına alınan çocuğun tekrar ailesi ile buluşması sürecinde uzmanın risk değerlendirmesi nasıl olmalı?

Cevap: Sosyal hizmet uzmanı vaka çalışmaları ve konuyla ilgili nicel araştırma sonuçlarını inceleyerek en iyi ve etkin uygulama yöntemini benimseyebilir.

Gibbs'in belirttiği gibi, kanıt dayalı uygulama bir müdahale değil bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Daha da ötesi bu uygulama pratik sonuçların üretilmesi anlamına gelen yaşam boyu devam eden bir süreçtir.

Sosyal hizmet, mesleki eğitim ve uygulama söz konusu olduğunda diğer yardımcı mesleklerdeki gibi bilimsel kanıtın eksikliği ile ilgili pek çok paylaşımda bulunmaktadır (Howard & Jenson, 2003). Bu durum çoğu zaman tıptaki uygulamalarda da görülmektedir (Evidence-Based Medicine Working Group, 1992: 2420; Howard ve diğerleri, 2003).

Doktorların elinde tanı koymadan önce, doğru tanıya ve tedaviye ulaşmak için pek çok veri bulunmaktadır (çeşitli tahliller, röntgen filmi, emar vb). Buna rağmen her zaman doğru teşhis ve tedaviye ulaşılamamaktadır. İşte bu nedenle

1990'lı yıllar sonrasında tıp biliminde hastaya daha iyi hizmet vermek amacıyla kanıta dayalı uygulama benimsenmeye başlanmıştır. Bu noktadan hareketle sosyal hizmet uzmanının doğru karar verebilmesi için bilgi, deneyim ve sezgilerinden başka somut bilimsel kanıtlara ihtiyacı olacaktır. Ölçekler, daha önce yapılmış etkili uygulamalara ulaşma imkânı vb kaynaklar, sosyal hizmet uzmanının daha güvenilir uygulama yapabilmesine yardımcı olacaktır.

Sosyal Hizmette Kanıta Dayalı Uygulamanın Önemi

Diğer mesleklerde olduğu gibi sosyal hizmet uzmanları da, iyi kararlar verebilmek için bilgiye gereksinim duyarlar. Sosyal hizmet uzmanları, bilgiye hem yapacakları müdahalelerinde başarı olasılıklarını artırmak hem de başarılı olup olmadıklarına karar verebilmek için ihtiyaç duyarlar. Sosyal hizmet uzmanları ihtiyaç duydukları bilginin bir kısmını lisans ya da yüksek lisans programlarından formal eğitim yoluyla, sürekli eğitim programlarına devam ederek ya da mesleki dergi ve kitaplardaki makaleleri okumak yoluyla elde ederler (Yegidis ve Weinbach, 2005: 3).

Amerikan Sosyal Hizmet Eğitim Konseyi (Sosyal Hizmet Lisans ya da Yüksek Lisans Akreditasyonundan Sorumlu) sosyal hizmet müfredatında araştırma eğitiminin önemini vurgulamıştır. Eğitim programı ya da akreditasyon standartları, (Sosyal hizmet Eğitim Konseyi, 2002) lisans ve yüksek lisans eğitim programlarının her ikisinde de araştırmacı bir içerik ya da becerilerin düşünülmesi gerekliliği üzerinde durmaktadır. Sistem ne olursa olsun öğrencilere en iyi öğretim yönetimi olarak araştırmayı kurgulamaktadır (Yegidis ve Weinbach, 2005: 3).

Temel bir araştırma kurgulamak, geniş ölçüde konuşmak, tartışmak ve savunmayı gerektirir ve buna yönelik temel becerileri kapsamaktadır. Araştırma bilgisi kanıta dayalı uygulamadır; açık yargılayıcı ve karar vermede kanıtın kullanımını mümkün kılar. Bilindiği gibi bilimsel kanıtlar alandaki uygulamalar için bulunmaz gibi görünmekle birlikte aslında müracaatçı sistemine uyarlanırken pek çok kusura sahip olabilir. Örneğin; okulda erken cinsel ilişki sonucu oluşan hamilelikleri önlemek için verilecek cinsel eğitimler sırasında gençlere prezervatif ve doğum kontrol haplarının dağıtılması Avrupa'da iyi uygulamalar arasında görülürken ülkemiz açısından uygun olmayabilir.

Kanıta dayalı uygulama modeli, sosyal hizmet için yeni bir model gibi görünmesine rağmen aslında bu modelin tarihi sosyal hizmet mesleğinin kendisi kadar eskidir. Mary Richmond, sosyal hizmet uygulamasına ilişkin yeni ufuklar açan yazısında birey ve gruplarla sosyal refah alanında doğrudan uygulama yapmada bir rehber olarak araştırmaların kullanımını tartışmıştır (Rubin ve Babbie, 2008)

Sosyal hizmet tarihinin ilk dönemleri boyunca bilimsel temelli yardım arayışlarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaca rağmen sosyal hizmet araştırma ve uygulaması arasındaki mesafe gerçek anlamda 20.yy' da fark edilmiştir. Ayrıca araştırmalar, sosyal hizmet uzmanlarının, araştırma temelli çalışmalarını hem uygulamada hem de bilgi anlamında çok nadir kullandıklarını göstermektedir. Sosyal hizmet uzmanları araştırma temelli çalışmalar yerine geleneksel kaynaklar (tecrübeli meslek elemanları) ve danışman, süpervizör gibi otoritelere güvenmeyi tercih etmişlerdir (Mullen ve Bacon, 2004; Rubin ve Babbie, 2008: 23).

Araştırma ve uygulama arasındaki kopukluğa ilişkin kaygı 1970'ler boyunca artmıştır ve bunun sonucunda doğrudan sosyal hizmet uygulamasının etkinliği azalmıştır. Bu görüşler, sosyal hizmet uzmanlarının araştırma sonuçlarından faydalanma konusundaki sorunlarıyla birleşerek 1970'li yıllar boyunca Amerika'da ulusal düzeyde toplantılar düzenlenmesini teşvik etmiştir. Bu toplantıların düzenlenmesindeki temel amaç; araştırma ve uygulama arasındaki boşluğu gidermek için bir köprü oluşturma konusunda çaba sarf etmek ve aynı zamanda sosyal hizmet uzmanlarının uygulamalarına rehberlik edebilecek araştırma bilgisinin kullanılması konusundaki düzenlemeleri önermektir. Yani kısacası sosyal hizmet uygulamalarında daha fazla kanıtın kullanılmasını sağlamaktadır (Rubin ve Babbie, 2008: 23).

1970'li yıllar boyunca hem Sosyal Hizmet Eğitim Konseyi (CSWE) hem de Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW) önemli bir çaba harcamış ve araştırmaların üretimi ve bunların uygulamada kullanılmasıyla ilgili problemleri incelemişlerdir. NASW ve CSWE yöneticileri, uygulayıcı grupları ve akademisyenleri toplantıya çağırmıştır. Bu toplantıda sosyal hizmet uzmanlarının araştırma raporlarını niçin okumadığı, literatür bilgisini niçin kullanmadığı ve araştırma bulgularını uygulama yöntemleri üzerinde niçin kullanmadıkları konusunda sorular sormuşlardır. NASW ve CSWE, hem uzmanları hem de araştırmacıları (akademisyenler) araştırma ve uygulama arasındaki kopukluktan sorumlu tutmuşlardır. Tüm bu tartışmalar sürerken her iki tarafta üretilen bilgi konusunda güvensizlik yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle uzmanlar, akademisyenlerin sosyal hizmet uygulamasına ilişkin gerçekleri

kavrayamadıklarını gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Çünkü akademisyenlerin uygulamada gereken bilgileri üretmekten ziyade kendi kariyerlerini geliştirme konusunda daha fazla istekli oldukları algılanmıştır (Yegidis ve Weinbach, 2005: 4).

Sonuç olarak, bugün akademisyen grup gerçekleştirdikleri araştırma bulgularını (bunların çoğu çok az uzman tarafından algılanabilecek ve alan çalışmasında uygulanabilecek özelliktedir) sunmaya eğilimlidir. Buna bir yanıt olarak, araştırmacılar pek çok sosyal hizmet uzmanının araştırma bilgisi eksiklikleri ve araştırmaya duydukları ilgi konusundaki genel isteksizliklerine ilişkin yaşadıkları hayal kırıklıklarını ifade etmişlerdir. Akademisyenler, sosyal hizmet uzmanlarının, üretilen araştırma bilgilerinin, bu bilgileri gerçeklikle örtüşmediğinden ve uygulamada zaman zaman yanlışlıklara sürükleyebileceğinden dolayı reddetme eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir ve aynı zamanda uzmanların araştırma bilgisini kullanma konusunda sıkıntılı ya da araştırmaların çok soyut olduğuna ilişkin düşünceleri olduğunu iddia etmişlerdir (Yegidis ve Weinbach, 2005: 4).

Maalesef bu güne kadar, lisans sonrası sosyal hizmet eğitimi alan uzmanlar bilimsel bulguları önemseyen ve bu bulguları tanımlayan, değerlendirme ve uygulama için gerekli becerilere sahip olan yaşam boyu öğrenmeyi sistematik olarak üretememiştir (Mullen & Bacon, 2003; Howard ve diğerleri, 2003: 236).

Kanıt dayalı uygulama niçin ortaya çıkmıştır?

Trinder (2000) kanıt dayalı uygulamaları ortaya çıkaran ve gelişimini hızlandıran önemli faktörleri şu şekilde sıralamaktadır (Morago, 2007):

Bilgi teknolojisinin ilerlemesi

Bilgi teknolojisindeki hızlı ilerlemeler tıp ve diğer bilimlerdeki büyük miktarlardaki bilimsel bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmıştır. Bu konuda çok sayıda elektronik database ve organizasyonlar, örneğin Cochrane Collaboration gibi, sağlık profesyonelleri ve hizmet kullanıcılarına birçok araştırmanın araştırma bulgularına, uygulama sonuçlarına ulaşmalarına yardımcı olmaktadır.

Risk Toplumu

Toplumsal yapıdaki değişiklikler, kazalar, felaketler bireylerin daha çok ve hızlı müdahaleye ihtiyaç duymasına neden olmaktadır. Bu durum risk değerlendirme, risk yönetimi gibi uygulamaların önemini artırmıştır. Sosyal hizmet uygulamalarında, insani ilişkilerde iyileştirici becerileri kullanmak yerine asıl ihtiyaç ve riskleri ölçüp ona göre çözüm paketleri kullanan vaka yöneticilerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Üç E: Ekonomi, etkinlik, etkililik

Son on yıl içinde kurumlar bünyelerinde, "yeni yönetim" olarak bilinen bir yapıya sahiptirler. Bunun temel prensibi hizmetlerin ulaştırılmasında, etkinlik, etkililik ve kaynakların dağıtımındaki ekonomi yani tasarruftur. Bu altyapı karşın kanıta dayalı uygulamaların temel vurgusu ise etkili ve kanıtlanmış müdahalelerin sınırlı kaynakların dağıtılmasında usule uygun olmayı sağlamasıdır. Bu durum yeni paradigmanın popülerliğine katkı sağlamaktadır.

Tüketici hakları

Hizmet kullanıcılarının haklarının geliştirilmesi, hizmetlerin hesap verilebilir olması ve kalitesi, modern toplumun

karakteristiklerinden biridir. Tüketici hakları üzerine bu vurgu kanıta dayalı uygulamanın iki prensibini yansıtmaktadır: Hizmet kullanıcılarının hakları hizmetlerin mümkün olduğunca etkili bir şekilde verilmesini sağlar ve kanıta dayalı karar verme sürecinde tüketicinin değerleri ve tercih hakkının kaynaşmasına yardımcı olur.

Araştırma ve mesleki uygulama arasındaki boşluk

Ramsey ve meslektaşları bilgi ve meslek elemanlarının kendi sezgi ve deneyimleri arasında negatif bir ilişki bulmuştur.

Araştırma ve uygulama arasındaki uyumun sağlanabilmesi için oluşturulan dört yükümlülük

Araştırmanın faydalılığını/kullanılabilirliğini artırmak, araştırma ve uygulama arasındaki bazı gerilimleri çözmek için Kirk (2006; Akt: Yegidis ve Weinbach, 2005:5) sosyal hizmet araştırması için 4 tane yükümlülük belirlemiştir:

1. Araştırma bulguları, uygulama ile ilişkili olmalıdır. Açıkça bu hala her durumda geçerli değildir.
2. Uygulama için spesifik yaklaşımlar araştırma raporlarında bulunmalıdır. Geçmişte pek çok araştırmacı bulguları yalnızca birbirleriyle konuşmuş ve bilgiyi yaymayı ihmal etmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanları bulguları yorumlama becerisinden yoksunsa araştırma bulgularını konuşarak paylaşmak onlar için çok daha kolay olacaktır.
3. Araştırma bulguları yaygınlaştırılmalıdır. Görmediği ya da duymadığı bir bilgiyi alandaki sosyal hizmet uzmanı hiçbir şekilde kullanamaz. Mesleki dergilerin bilgiyi

yaygınlaştırma konusunda temel bir araç olarak varlığını sürdürmesine karşın, kesinlikle bu dergiler tek başına yeterli değildir. Araştırma bulguları içeren seminerler ve çalıştaylar, internet, araştırma sunumları, eğitici videolar ve diğer işitsel araçlar yoluyla bu bulgular paylaşılabilir.

4. Sosyal hizmet uzmanları araştırma bilgisine dayalı uygulama davranışlarını değiştirmek ve değerlendirmek için hem beceri hem de motivasyonun her ikisine de sahip olmalıdırlar.

Bunu başarmak için sosyal hizmet uzmanları, araştırma bulgu ve araştırma yöntemlerini eleştirel bir biçimde değerlendirecek bilgiye sahip olmalıdırlar. Bu bilgiyi anlama becerisi bir süre sonra adeta uzmana satırlar arasındaki bilgiyi anlama becerisi kazandıracaktır.

Araştırma bilgisine dayalı uygulamalar gerçekleştirmek için pek çok kaynağa başvurulması gerekmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, iyi tasarlanmış bir araştırma üzerinde güçlü değerlendirmeler yapabilmeyi öğrenirlerse, elde edilen bulguların değerlendirilmesine olan inançları da daha güçlü olacaktır. Dolayısıyla kusurlu yöntemlere sahip araştırmalar ve bu bulguların sonuç ve yöntemlerine şüpheyle yaklaşacaklardır. Buradaki motivasyon, insana yönelik hizmet organizasyonlarının tüm düzeylerinde, desteklemesi için gereken kararlarda araştırma bilgisini kullanan sosyal hizmet uzmanı yetiştirmektir.

Kanıtı Dayalı Uygulamada Örnek Adımlar

Kanıtı dayalı uygulama birkaç prensip ve adımlardan oluşmaktadır. Aşağıda kanıtı dayalı uygulamanın beş adımı özetlenmiştir (Sackett ve diğerleri,

2000; Raines 2010'dan uyarlanmıştır) beş adımda kanıtı dayalı uygulamanın adımlarını tanımlamıştır.

1. Hizmet kullanıcıları/müracaatçıların ihtiyaçlarına dayalı cevaplanabilir sorulara odaklanmak. Soruların bilimsel literatüre dayalı bilgilerle formüle edilmesi anlamına gelir. İyi bir soru, müracaatçıya yardım edebilecek tüm müdahale yöntemlerine açık olmalıdır.
2. Önceden çerçevesi çizilmiş soruları vurgulamak amacıyla en iyi araştırma kanıtlarının literatürde incelenmesi. Literatür incelemesi Eric ve PsycINFO gibi bilimsel veri tabanlarını araştırma becerisini elde etmeyi gerektirir. Uzmanların alana çıkmadan önceki eğitimleri sırasında bu becerilerle tanışması beklentisi vardır. Maalesef bu beceri sürekli olarak akademisyenlerden beklenmektedir.
3. Kanıtın değerlendirilmesi. Geçerli ve güvenilir kanıtlar için eleştirel değerlendirmeyi kapsar ve bilimsel güç düzeyini dikkate alma anlamına gelir. Bilimsel açıdan en iyi ve en güçlü kanıtı ulaşılabilmek için doğru bir araştırma bilgisi (bilimsel bilgi ve yöntem, analiz, yorum) ve becerisine sahip olmak. Aslında günümüzde sosyal hizmet uzmanlarının kullanabilecekleri çok sayıda ve nitelikli elektronik ortam değerlendirme araçları mevcuttur (SPSS vb).
4. Hizmet kullanıcıları/müracaatçının değerleri ve tercihleri ile klinik tecrübelerden elde edilen bulguları bütünleştiren politik kararlar ve klinik uygulamada kanıtın kullanılmasını içerir. Kanıtın uygulanması ve uyarlanması, örneğin müracaatçının; yaşı, cinsiyeti vb. özelliklerine uygun olacak müdahaleleri gerçekleştirmektir.

Bu tür uyarlamalar, kullandığımız dilin müracaatçının kullandığı dille örtüşmesini ya da müracaatçının anlayışına yardımcı olabilecek şekilde aktarımlarımızı içerir.

5. Alanda kabul gören başarı kriterleri ve bu kriterlerin geliştirilebilmesi için planlı bir yeniden değerlendirme yolu ile etkinlik ve etkililiğin değerlendirilmesi.

Bu alan belirli etik yargılama ve değerlere sahip olduğu ve insana yönelik hizmetlerde kullanılacağı için yoruma açıktır ve müracaatçının sorununa çok boyutlu bir şekilde bakılmalı bu nedenle matematiksel ya da istatistiksel olarak doğru görülen her kanıt doğrudan uygulamada kullanılmamalıdır.

Sosyal Hizmet Eğitiminde Kanıta Dayalı Uygulama: Washington Üniversitesi Örneği

Özellikle birleşik devletler Kanada, İngiltere ve Avustralya'da kanıta dayalı uygulamanın hızlı gelişimine tanıklık yapmaktayız. İngiltere'de Exeter ve Plymouth Üniversitelerinde 1997 yılında kurulan Sosyal Hizmet Temelli Kanıt Merkezi (CEBSS, www.ex.ac.uk/cebss), araştırmalar ve politika ile uygulama ve eğitim arasındaki boşluğu giderecek bir köprü oluşturmak amacıyla bu kurumlar arasındaki mükemmel işbirliği örneği olarak gösterilmektedir. Benzer merkezler Avustralya'da da kurulmuştur (Australian Centre for Evidence-Based Clinical Practice, <http://www.acebcp.org.au/> and the Joanna Briggs Institute, <http://www.joannabriggs.edu.au/about/about.php>) ve Amerika Birleşik devletlerinde de çeşitli sayıda enstitü bulunmaktadır. Tüm bu merkezler üniversiteler ile ilişkilidir. Günümüzde sosyal müdahalelerin

yürütülmesi ve değerlendirilmesinde etkilidirler. Cochran Collobration (<http://www.cochrane.org/index0.htm>), sosyal hizmet alanıyla ilgili sistematik olarak hazırlanmış çok sayıda bilimsel makaleyi basmaktadır. Sosyal müdahale alanındaki organizasyona kardeş olarak gösterebileceğimiz bir diğer organizasyon ise Campbell Colaboration (<http://www.campbellcollaboration.org/>), Bandolier databasedir (<http://www.jr2.ox.ac.uk/bandolier/index.html>).

2003 yılında İngiltere'de Oxford Üniversitesinde sosyal hizmette kanıta dayalı uygulamada ilk master derecesi verebilecek program başlatılmıştır. Çok kısa bir süre sonra, Haziran 2004'te Kanıt Dayalı Sosyal Hizmet Dergisinin (Journal of Evidence Base Social Work) ilk sayısı yayımlanmıştır (<http://www.haworthpress.com/web/JEBSW>). Sosyal bakım alanında kanıta dayalı uygulamalar Anglo-Saxon bir fenomen olarak algılanmasıyla birlikte aslında bunun önemi diğer bölgelerde de giderek varlığını göstermiştir. Örneğin İskandinav ülkeleri ve Hollanda'da olduğu gibi Nordic Campbell Center (<http://www.sfi.dk/sw1270.asp>), özellikle sistematik bilimsel yazılar üreterek kanıta dayalı araştırma bilgisini yaygınlaştırmıştır. Bu çalışmalar 2002 yılından beri İskandinav ülkelerinde ve 2004 Ekiminden beri İsviçre'de Kanıta Dayalı Sosyal Hizmet Uygulama Enstitüsü (IMS, <http://www.sos.se/socialtj/cus/cuse/imse.htm>) gibi merkezler resmi olarak uygulamalara başlamıştır. Hollanda da hükümet ve hizmet kullanıcıları, artan bir şekilde sosyal hizmetlerin etkinliklerinin ölçümü ve sonuçlarının değerlendirilmesini istemektedirler (Mullen and Streiner, 2004; Morago, 2006: 468). Verwey-Jonker Enstitüsü (<http://www.verwey-jonker.nl/>)

son on yılda sosyal konularda yapılan araştırmaların değerlendirilmesini teşvik etmektedir. Ayrıca kanıta dayalı uygulamalar için pek çok veri tabanı (California Evidence- Based Clearinghouse for Child Welfare (CEBC), The Community Guide (CDC), Center for the Study and Prevention of Violence, EBP Substance Abuse Database, The Evaluation Center's EBP Metabase, Matrix of Children's Evidence- Based Interventions, National Cancer Institute: Research- Tested Intervention Programs, National Registry of Evidence- based Programs and Practices (NREPP), Preventing Drug Abuse among Children and Adolescents: Examples of Research- Based Drug Abuse Prevention Programs) bulunmaktadır (<http://www.socialworkpolicy.org/research/evidence-based-practice-2.html>).

Türkiye'de kanıta dayalı uygulamayı doğrudan bize hatırlatan bir araştırma enstitüsü ya da doğrudan üniversite lisans, yüksek lisans, doktora programı olmamakla birlikte dolaylı olarak araştırma destekli kanıtlar üretecek üniversite bünyesinde kurulmuş ya da çeşitli kurumlar tarafından desteklenen araştırma merkezlerinden bahsedilmektedir.

Uluslararası platformda kanıta dayalı uygulamayla ilgili çeşitli araştırma enstitüleri ile kurumların dağılımına baktıktan sonra Amerika Birleşik Devletlerinde, kanıta dayalı yüksek lisans programını benimsemiş bir üniversite eğitimi ni irdeleyeceğiz.

Amerika'da çok az üniversitede müfredat programları kanıta dayalı uygulamaları destekleyici tarzda değiştirilmiştir (Mullen, 2004). Bu değişimi gerçekleştiren bölümlerden biri de Washington Üniversitesi'nde bulunan George

Warren Brown Sosyal Hizmet Bölümü'dür. Bu bölüm son zamanlarda üniversite eğitiminden mezun olmak için iki yaklaşımdan biri olarak kanıta dayalı uygulamayı benimsemiştir (Mullen, 2004). Burada benimsenen yeni yaklaşım, tüm araştırma derslerinde akademisyenlerden, öğrencilere kendi alanlarında bilimsel olarak en iyi araştırılmış olan müdahaleleri öğretmelerini istemektedir. Ayrıca, akademisyenler, özel uygulama alanlarındaki ana kuramları, politikaları ve müdahaleleri destekleyen kanıtların miktarı, kalitesi ve tipi hakkında öğrencilerin bilgilendirilmesi gerektiği konusunda fikir birliğine varmışlardır. Bu amaçla, sosyal hizmet okulunda kanıta dayalı uygulamayı benimseyen bir müfredat programı hazırlanmıştır. Bu hedefler bağlamında, ilgili müfredatın değiştirme işine girilmiş ve müfredat hedefleri ile tutarlı yeni ders içerikleri ve saha uygulamaları programa yerleştirilmiştir (Howard ve diğerleri, 2003: 241).

Bu hedefler öğrencilere; a) Kanıta dayalı uygulamanın önemini öğretilmesi, b) kanıta dayalı müdahalelerin nasıl seçileceğinin aktarılması, c) kanıta dayalı teori ve politikaların öğretilmesi, d) Kanıta dayalı müdahalelerin öğretilmesi e) Kanıta dayalı uygulamaların uyarlanması, f) Uygulamanın değerlendirilmesi, g) Uygulama yaparken kanıta dayalı metotların kullanılması için gerekli olan becerilerin öğretilmesi, h) Uygulama sorularının tanımlanması, ı) İlgili kanıtların tespit edilmesi, j) Kanıtların eleştirel değerlendirilmesinin yapılmasıdır (Howard ve diğerleri, 2003: 242).

Kanıta dayalı uygulama müracaatçıların faydasına olacak biçimde karar almada var olan en iyi kanıtın vicdani ve yerinde kullanımını vurgulayan bir uygulama ve eğitim felsefesi olarak ortaya

konulmuştur. En iyi kanıt, mikro uygulamalardan makro uygulamalara geçişin sağlanmasıdır. Örneğin akran zorbalığının okullarda yaygın bir davranış olduğu yapılan araştırmalarda ortaya çıkmış ve bu konuyla ilgili araştırma sonuçlarına göre çeşitli müdahaleler geliştirilmiştir. Bu davranışın yaygınlığı üzerine yapılan çalışmalar sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı, akran zorbalığı konusunda ülke çapında programlar oluşturmuştur.

Kanıt Dayalı Uygulama Modeli

Kanıt dayalı uygulama üç sac ayağı üzerine kurgulanmaktadır.

Şekil 1'de kanıt dayalı uygulamaları kavramsallaştırma biçimi şematize edilmiştir. Yukarıdaki şekilde kanıt dayalı uygulamadaki üç tanımlama uygun zamanda en uygun kanıtın kullanımını kapsayan yargılardan oluşan karar verme sürecini basit bir temelde aktarmıştır.

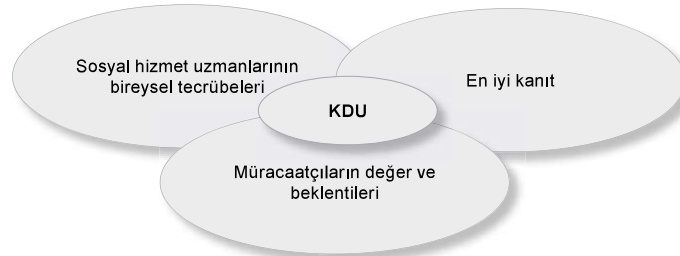
Temel düzeyde kanıt dayalı sosyal hizmet, uygulama yapmanın bir yolundan daha fazla bir şey değildir. Bu süreç ön değerlendirme, müdahale ve son değerlendirmeyi kapsar. Örneğin; bugün hasta bakımına ilişkin kararlarda en iyi kanıt; akılcı, açık ve yargılayıcı olmalıdır. Müracaatçı ya da hastaların değerleri ile klinik uzmanlık en iyi kanıtın bütünleşmesidir.

Şekil 1'de belirtilen sosyal hizmet uzmanının tecrübesi klinik becerilerinin yeterliliğini kapsar. Ayrıca geçmiş tecrübelerle birlikte her bir hastanın sağlık durumunda tanı, bireysel riskler ve avantajlar, potansiyel müdahaleler ve kişisel değerler ile beklentileri karşılayan ve tüm bunlar konusunda yeterli beceriye gereksinime vurgu yapar (Grinnell ve Unrau, 2008: 509).

Kanıt Dayalı Uygulamanın Sınırlılıkları

Kanıt dayalı uygulama, sosyal hizmet mesleki eğitimi için gelecek vaat eden bir alan sunmaktadır. Ancak, kanıt dayalı bir uygulama müfredatı başarılı bir biçimde uygulanmadan önce bazı önemli konular ve genel endişeler dikkate alınmalıdır.

1. Kanıt dayalı uygulamanın olası bir sakıncası öğrenciler açısından çok çekici olmaması ihtimalidir. Kanıt dayalı uygulamanın sosyal hizmet öğrencileri tarafından kabul edilmesi zor bir yaklaşım olabilir, özellikle de doğrudan uygulama ile ilgili olanlar için öğrencilerin araştırma metodları ders yükümlülüklerini okullarını bitirmede beklide karşılaştıkları en zor engel olarak görmekteyizler (Howard ve diğerleri, 2003).

Şekil 1. Kanıt dayalı uygulama modeli (Grinnell ve Unrau, 2008' den uyarlanmıştır)

2. Lisans veya master seviyesindeki sosyal hizmet öğrencileri, istatistik ve araştırma dizaynı ile ilgili yeterince eğitime sahip değildirler. Hatta doktora seviyesindeki öğrenciler bile literatür çıktılarındaki müdahaleler konusunda yorum yapmada yetersizdirler. (Adams ve diğerleri, 2009).
3. Kanıta dayalı bir uygulama yapabilmek için yeterli sayıda kanıtın olup olmadığına ilişkin şüphe duyulmaktadır (Adams ve diğerleri, 2009).
Kanıtı benimsemek için sınırlı bilimsel bulguların varlığına dikkat çeken eleştiriler sosyal hizmet ve diğer uygulama mesleklerinde ortak kanıtın kullanılmasıyla bir gerilime dikkat çekmektedir. Her bilim ve meslek kendine özgü değer, yöntem ve etik bir bakış açısı benimsediğinden problem odaklı gidilirse sosyal hizmet ve diğer meslekler arasındaki çatışma olasıdır.
4. Sosyal hizmetin temel yayınlarında ve ders kitaplarında kanıta dayalı verilere yeterince yer verilmemiş olması kanıta dayalı uygulama konusunda bir sınırlılık oluşturmaktadır (Adams ve diğerleri, 2009).
5. Günümüzde maalesef sosyal hizmet uygulayıcılarının çoğu ne kanıta dayalı uygulamaları kavramakta ne de kanıta dayalı uygulama, sosyal hizmet eğitim programlarında yer almaktadır (Sanderson ve Weissman, 2001; Mullen, 2004).
6. Kanıta dayalı tedavilerin kullanımındaki en önemli engellerden biri, psikolog ve sosyal hizmet uzmanları için birçok eğitim programının ve psikiyatristler için temeli oturmuş eğitim programlarının olmamasıdır (Mullen, 2004).

Kanıta dayalı uygulama ile ilgili var olan yanlış algılamalar: a) Bizim her zaman yaptığımız bir şey, b) Uzmanın hüküm verme gücünün yerini alacak ya da almanın yollarını arayan bir şey (örneğin sosyal yardımların dağıtılmasıyla ilgili puanlama sistemi), c) Bizi “yemek kitabı” tarzı bir uygulamaya götürmesi, d) Gerçek yaşam ortamlarında rutin bir biçimde uygulanması çok zaman gerektiren bir şey gibi algılamalardır. Tüm bu yanlış anlamalar kanıta dayalı uygulamanın yaygın bir biçimde benimsenmesinin engelleyicileri olabilirler (Sackett et al., 1997; Howard ve diğerleri, 2003: 254).

Sonuçta kanıta dayalı uygulamayı benimseyecek pek çok okul bu yaklaşımın yanında genel bir ilke ya da sosyal hizmet uygulamasıyla ilgili diğer yaklaşımları birlikte kullanabilir. İdeal olanı sosyal hizmetin değerleri, etiği ve tarihi ile tutarlı bir müdahale gerçekleştirilebilmesidir.

SONUÇ

Maalesef alınan sosyal hizmet lisans eğitimi sonrasında alanda uygulamalarda bulunan sosyal hizmet uzmanlarının bilimsel araştırma bulgularının önemini kavrama ve mesleki kariyerleri boyunca bu araştırma bulgularını tanıma, değerlendirme ve uygulama için gerekli beceriye sahip olmadıkları ve yaşam boyu eğitim/sürekli eğitim konusunda kısır kaldıkları gözlenmektedir. Ancak bu gözlemler ne sosyal hizmet okullarının ne de buradan mezun uygulayıcı/ uzmanların suçlanması olarak algılanmamalıdır. Bu durum sadece son yıllarda uygulamaya yön verecek/rehberlik edebilecek bilimsel çalışmaların sonuçlarının ortaya yeni yeni çıkması ile açıklanmaktadır.

Diğer taraftan sosyal hizmet uygulamalarında kurumların hantallığı, meslekte

duyulan tatminsizlik, düşük ücret politikaları, uzmanların devlet dairelerinde “memur” zihniyeti ile kendilerini baskı altında hissetmeleri, kendi kişisel değerleri, toplumsal ve ahlaki değerler, mesleki etik, görev tanımları, yasalar ve mevzuat gibi sayılan bu etmenlerin birbirleri ile çelişkili duruşları da uygulamalar konusundaki kısır döngüyü bize açıklar.

Bu noktada bilimsel çalışma yapan/ deneysel bulgular üreten kurumların enstitüler/ üniversitelerden daha fazla sayıda bilimsel çalışma/ deneysel bulgular gerçekleştirmesi ve alanda duyulan doğru ve kullanılabilir bilgi ve en uygun yöntemi seçme konusunda daha başarılı olması beklenmektedir. Ancak bu üretim aynı zamanda daha nitelikli bir eğitimden geçmektedir.

Gelecekte kanıta dayalı uygulama eğitimlerinin, uygulamada profesyonel sosyal hizmet uzmanlarının yanı sıra sosyal hizmet öğrencileri için sağlanmasına ivedilikle ihtiyaç vardır (Mullen, 2004).

Öğrencilerin kanıta dayalı uygulama konusunda donatılması şüphesiz eğitim ile sağlanmalıdır. Bu eğitimler için eleştirel düşünme becerisi (Gambrell, 1999) ve çağdaş sosyal hizmet uygulamasının gerekliliği olan kanıta dayalı uygulamayı gerçekleştirebilmek için bazı kaynaklara gereksinim duyulmaktadır. Bu kaynaklar; kılavuzlar, el kitapları şeklindedir. Ayrıca bilgilerin yeniden edinilmesi ve eleştirel değerlendirme becerileri; sistematik inceleme metotları; bilgi sentezleri ve meta-analitik yöntemler; bilimsel olarak kabul edilen sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilmesi; bilimsel temelli düşünme; nitel ve nicel biçimleri kapsayan araştırma ve değerlendirme metotlarını bilme, müracaatçıların sahip olduğu koşullar, tercihlerine ve değerlerine

rehberlik edecek araştırma bulgularının benimsenmesini sağlayacak becerilerdir (Mullen, 1978; Mullen and Bacon, 2003; Mullen, 2004).

“Araştırma ve uygulama arasındaki bağlantıyı sıkılaştırmak için bazı önerilerimiz olacak”. Bunlar:

1. **Araştırma kurumlarının ve çalışan personelin sayıca artışı; ancak bu sayının kontrollü bir biçimde artması yeni üretilen çalışmaların nitelikli olması dikkate alınmalıdır.** Akademisyenlerin kişisel gelişmelerini sağlamak amacıyla araştırma yapmaya yöneldiğine ilişkin bir kanı vardır ve bu konu bir parça günümüzde dahi varlığını haklı olarak sürdürmektedir. Maalesef atanma ve yükseltme kriterleri, akademisyenleri belirli sınırlar içinde bu yükümlülükleri gerçekleştirmeye dönük bir rekabet ortamına sürüklemiştir. Amaç, mesleki alanda ilerleme, kamusal hizmet ya da hedef kitle örneğin müracaatçı ve müracaatçı sistemine en iyi hizmet vermek gibi girişimlerdir. Maalesef bugün zorunlu olarak bu amacın dışına çıkılmaktadır.
2. **Alandaki sosyal hizmet uzmanlarının bilimsel bilgi, araştırma sonuçları ve yöntemler açısından kendilerini daha iyi yetiştirmeleri.** Bu anlamda uzmanların yüksek lisans çalışmalarına yönelmeleri söylenilebilir. Mesleki örgütlenmede ücret politikalarından ziyade sürekli/ yaşam boyu eğitim konusunun üzerinde durulmalıdır.
3. **Sosyal hizmet uzmanları mesleki eğitime yönelik konferanslar, seminerler, çalıştaylara katılmalı.** Mesleki bilimsel dergileri takip etmeli. Sosyal hizmet okullarının da vaka

çalışmaları konusunda çalıştayları teşvik etme sorumlulukları olmalıdır.

Tüm bunlar için sosyal hizmet uzmanlarının da yönelteceği bir takım sorular şu şekilde sıralanabilir. Bu sorular:

1. Tüm bu uygulama ve deneysel çalışmalarımız bizi teşvik eden bir ödül var mı?
2. Uygulamalarımızın etkililiğini değerlendirmede bize bilişsel açıdan destek verilecek mi?
3. Müracaatçı hizmetlerinde zamanı daha iyi haralayabilmek için süper-vizörlerimizce izlenebilecek miyiz?
4. Araştırma bilgisinin yaygınlaştırıldığı mesleki konferanslara katılma konusunda cesaretlendirilecek miyiz?
5. Meslektaşlarımızla makalelerimizi tartışabilecek miyiz?
6. Ya da tüm bunlar bizim için bir zaman kaybı mı?
7. Kurumlar, sosyal hizmet uzmanlarını kanıta dayalı uygulamaya katkı verebilmesi için teşvik edebilecek donanımına sahip mi?

KAYNAKÇA

- Adams B., K., Lecroy W., C., Matto C., H. (2009). Limitations of evidence-based practice for social work education: Unpacking the complexity. *Journal of Social Work Education*, 45 (2), 165- 186
- Franklin, C and Kelly S., M. (2009). Becoming evidence- informed in the real world of school social work practice. *Children & Schools*, 31(1), 46- 56
- Gibbs, L.E. (2003). *Evidence-based practice for the helping professions: A practical guide with integrated multimedia*. Pasific Grove, CA: Brooks/ Cole Thompson Learning.
- Grinnell M., R., JR, Unrau, A., Y. (2008). *Social work research and evaluation* (5rd ed.), New York, Oxford University Press, Inc.
- Howard O., M., McMillen J., C., Pollio E., D. (2003) Teaching evidence-based practice: Toward a new paradigm for social work education. *Research on Social Work Practice*, 13 (2), 234-259

Howard, M. O., & Jenson, J. M. (2003). Clinical practice guidelines and evidence-based practice in medicine, psychology, and allied professions. In A. Rosen & E. K. Proctor (Eds.), *Developing practice guidelines for social work interventions: Issues, methods, and research agenda*. New York: Columbia University Press.

Marago, P. (2006). Evidence- based Practice: From medicine to social work. *European Journal of Social Work*, 9 (4), 461- 477.

Mullen, E. J., & Bacon, W. F. (2003). Practitioner adoption and implementation of evidence-based effective treatments and issues of quality control. In A. Rosen & E. K. Proctor (Eds.), *Developing practice guidelines for social work intervention: Issues, methods, and a research agenda*. New York City: Columbia University Press.

Mullen J., E. (2004). Facilitating Practitioner use of evidence- based practice. *Evidence- based Practice in Healthcare and Human Services*. New York, NY: Oxford University Press.

Pearce, N., Cross, D., Monks, H., Waters, S., and Falconer, S. (2011). Current evidence of best practice in whole- school bullying intervention and its potential to inform cyberbullying interventions. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 21 (1), 1-21.

Polat, G. (2011). Kanıta Dayalı Sosyal Hizmet Uygulaması, www.ssyv.org.tr/sdetay.asp?did=121, Erişim tarihi: 05.10.2011.

Raines C., J. (2004). Evidence- based practice in school social work: A process in perspective. *Children & Schools*, 26(2), 71- 85

Rubin, A., Babbie R., E., (2008). *Research methods for social work*. (6rd ed.) Thomson/ Brooks/Cole.

Sackett, D.L., Straus, S.E., Richardson, W.S., Rosenberg, M. and Haynes, R.B. (2000) *Medicine: How to practice and teach EBM* (2ed) New York: Churhill Livingstone.

Yegidis L., B., Weinbach W., R. (2005). *Toward evidence based-practice. Research Methods for Social Workers*. (5rd ed.). Boston.

<http://www.socialworkpolicy.org/research/evidence-based-practice-2.html>

Raines, J. (2010). For School Social Workers: Evidence- Based Practice in School Social Work, <http://naswil.org/news/networker/featured/for-school-social-workers-evidence-based-practice-in-school-social-work/>

Evidence-Based Medicine Working Group, 1992 <http://www.jr2.ox.ac.uk/bandolier/index.html>

<http://www.haworthpress.com/web/JEBSW>

<http://www.sos.se/socialtj/cus/cuse/imse.htm>

(<http://www.sfi.dk/sw1270.asp>)

www.ex.ac.uk/cebss